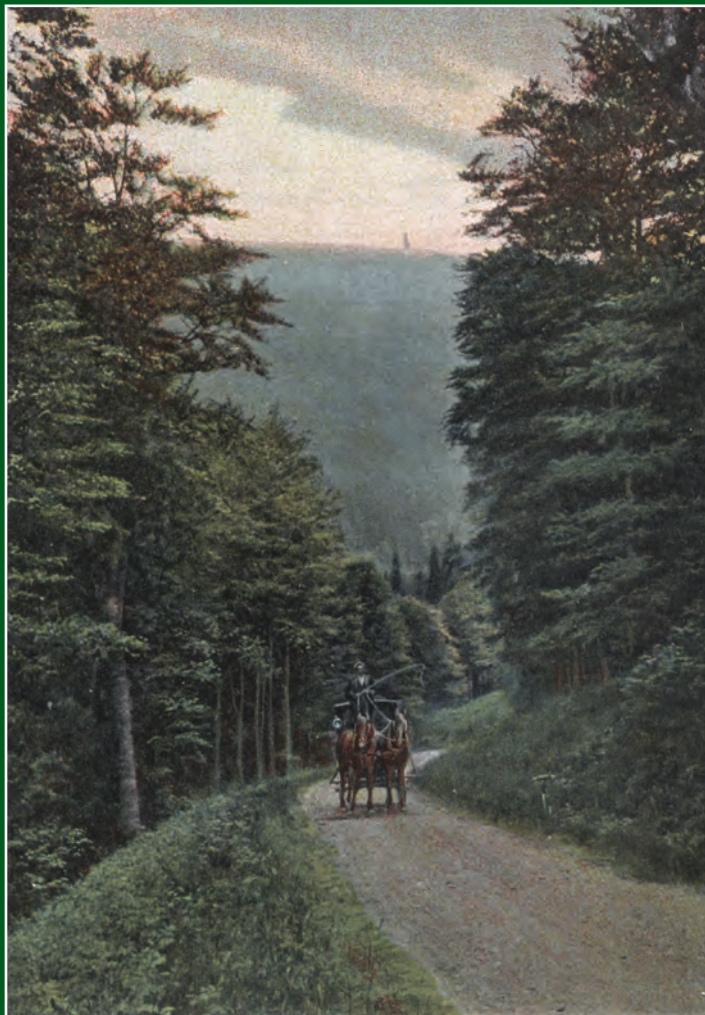

Zdeněk Gába • Petr Možný

KRÁLICKÝ SNĚŽNÍK A OKOLÍ

na starých pohlednicích a fotografiích

Waldpartie an der Gänsegurgel (Klessengrund)
mit Blick nach dem Kaiser-Wilhelmturm auf dem gr. Schneeberg

NAKLADATELSTVÍ PAVEL ŠEVČÍK - VEDUTA
ŠTÍTY 2014

Pohled z Králického Sněžníku na Hrubý Jeseník.

Na straně 1 záběr z tzv. Sněžnické silnice na Králický Sněžník. Kolem roku 1900.

Zdeněk Gába • Petr Možný

KRÁLICKÝ SNĚŽNÍK A OKOLÍ na starých pohlednicích a fotografiích

ÚVOD

Všechny hory v českých zemích jsou krásné, mají svoje zvláštnosti a přírodní zajímavosti. Mezi nejkrásnější určitě patří pohoří Králického Sněžníku pro svoji přírodní zachovanost, nedotčenost a jedinečnost rostlinných a živočišných druhů. Rozkládá se v severozápadní části Moravy, v severovýchodních Čechách a polském Kladsku. Je třetím nejvyšším pohořím v České republice. Větší část pohoří se nachází v Polsku a na našem území je zalesněný masív se dvěma širokými horskými hřbety, které odděluje hluboké údolí řeky Moravy. Západní (hraniční) hřbet je dlouhý asi 8 km a nejvyšším vrcholem je Malý Sněžník vysoký 1337,7 m. Hřbet je zakončen výrazným vrcholem Klepého 1143,6 m (polský název Trójmorski Wierch), z jehož úbočí je voda odváděna do tří moří, a to Baltského, Severního a Černého. Podle této geografické zvláštnosti se o pohoří říká, že je „střechou Evropy“. Na vrcholu Klepý byla nedávno postavena dřevěná rozhledna. Druhý hřbet (východní) je dlouhý asi 11 km a nejvyšší horou je Sušina, vysoká 1321,2 m. V literatuře je uváděn jako Mokřý hřbet a rozprostírají se zde četná rašeliníště. Nachází se tady také vojenská lehká opevnění vybudovaná před II. světovou válkou na obranu republiky.

Nejvyšším vrcholem celého pohoří je Králický Sněžník, vysoký 1423,7 m, který nese stejnojmenný název jako celé pohoří. V minulosti byl uváděn jako Kladský Sněžník, Špiklický Sněžník nebo Velký Sněžník. A dostal ještě další název – Králická Sněžka. Takto horu pojmenoval spisovatel Alois Jirásek v jedné ze svých knih, kde popisoval svůj výstup na vrchol v roce 1884. Současný název Králický Sněžník je odvozen od nedalekého města Králíky a Sněžník proto, protože se na vrcholu dlouhou dobu drží sněhová pokrývka. Přes nejvyšší vrchol a západní hřbet prochází státní hranice mezi Českou republikou a Polskem. U vyššího hraničního sloupku číslo III/70 pod vrcholem je historické trojmezí mezi Čechami, Moravou a Kladskem. Na nejvyšším místě byla v roce 1899 postavena kamenná rozhledna, ve spodní části propojená s přízemní chatkou. Do roku 1945 stála za hranicí na německé straně, po druhé světové válce již na polském území. Tato dominanta celého pohoří byla pro havarijní stav v roce 1973 odstřelena a zůstala po ní jen navršená kupa kamení. Vrchol hory je jedinečným rozhledovým místem. Je odtud vidět Hrubý Jeseník, Polsko, Kladská kotlina, Orlické hory a za jasného počasí i Krkonoše. Pod vrcholem, v nadmořské výšce 1380 m, pramení řeka Morava. Pod pramenem se nachází v zimě lavinová dráha.

Nedaleko pramene Moravy stála u cesty od roku 1912 Lichtenštejnova chata, později přejmenovaná „U pramene Moravy“. Poslední majitel chaty, Restaurace a jídelny Vysoké Mýto, tento objekt řádně neudržoval, až zchátral. Po nerozumném rozhodnutí byla chata v roce 1971 zbourána.

Jediná památka na zašlé časy je socha slona na kamenném podstavci, stojící nedaleko od základů bývalé chaty. Do roku 1988 však nikdo nevěděl, kdo sochu postavil a co znázorňuje. Proto vedoucí chaty pan Otto Novák dal výzvu do novin s žádostí o rozluštění této záhady. To se podařilo panu Jiřímu Filipovi ze Šumperka při sepisování historie objektů na Králickém Sněžníku. Zjistil, že od roku 1922 byl nájemcem Lichtenštejnovy chaty Dr. Oskar Gutwinski s manželkou. Za jeho působení se na chatě scházela skupina

mladých umělců, která si zvolila za svůj symbol slona. Manželka jednoho z umělců Amei Halleggerová vypracovala návrh na sochu slona. Podle návrhu byl slon vytesán ze žuly a hladce opracován a postaven na kamenný podstavec. Slavnostní odhalení sochy bylo v roce 1932, kdy mladí umělci slavili 10. výročí založení spolku. Tím byla záhada rozluštěna, a tak se stal slon později symbolem pohoří Králického Sněžníku.

Pohoří Králického Sněžníku má vzácně zachovalou přírodu, hluboké lesy a čistý vzduch. Nachází se zde jeskyně, kamenná moře, vodopády a rašelinště. Jsou zde také prameny radioaktivních minerálních vod. Tyto se nachází v lesích nad obcí Stříbrnice a mají vynikající léčebné účinky.

Toto přírodní bohatství je přísně chráněno a nedotčenost přírody je nejcennější, co pohoří nabízí. V roce 1987 zde byl vyhlášen na rozloze 5303 ha „Přírodní park Králický Sněžník“. V roce 1991 byla dále vyhlášena „Národní přírodní rezervace Králický Sněžník“ na ploše 1694 ha. Rezervace byla zařazena do soustavy Natura 2000 jako evropsky významná lokalita pro jedinečnost tohoto území. V roce 2004 tady byla v rámci soustavy Natura 2000 vyhlášena „Ptačí oblast Králický Sněžník“ a to na rozloze 30192 ha. Publikace o Králickém Sněžníku a okolí je sestavena z historických pohlednic a fotografií. Taková publikace na pultech knihkupectví dosud chyběla. O Králickém Sněžníku se psalo jen okrajově v literatuře o Jeseníkách nebo Orlických horách. Samostatná publikace tohoto charakteru o Králickém Sněžníku a okolí jistě potěší a pohladí po duši všechny turisty a návštěvníky tohoto drsného, ale krásného pohoří na pomezí Moravy a Čech.

Petr Možný

Králický Sněžník a pramen Moravy na Scultetově mapě kladského hrabství z roku 1626.

Celkové pohledy na Králický Sněžník

Králický Sněžník (1423,7 m n.m.) je jedna z nejvyšších hor České republiky, zároveň ale je to i pohoří, rozlohou nejmenší v ČR (76 km²). Ovšem jako pohraniční pohoří pokračuje do Polska, kde má poněkud větší rozlohu než u nás. Naše část pohoří má střední nadmořskou výšku 931 m a jeho hranice vedou v 600 – 900 m n.m. Jméno Sněžník je od toho, že na vrcholu dlouho leží sníh – ve starých průvodcích se píše, že sotva 4 měsíce v roce je bez sněhu. Po druhé a v podstatě už po první světové válce se v češtině ustálil pro horu i pro pohoří název Králický Sněžník. Němci horu nazývali různě: v Čechách Grulicher (Králický), na Moravě Spieglitzer (Špiklický) a v Kladsku Glatzer nebo Grosser Schneeberg. Pohoří říkali většinou Schneegebirge, což je do češtiny možno přeložit jako Sněžné hory.

Králický Sněžník s rozhlednou a chatou od jihovýchodu. Pohled zakoupený v roce 1918.

*Vrchol Králického Sněžníku se Švýcárnou od jihozápadu (montáž s jelení zvěří).
 Pohled odeslaný r. 1908.*

Vrchol Králického Sněžníku od severu. Pohled zakoupený v roce 1928.

Nejen nejvyšším bodem, ale doslova středem celého pohoří je mohutná kupa Králického Sněžníku, jejíž holý a po větši část roku zasněžený vrchol vyniká při pohledu ze všech stran. Však je také o sto metrů vyšší než další nejvyšší vrcholy. Od vlastního Králického Sněžníku vybíhá na všechny světové strany pět rozsoch – dvě k nám a tři do Polska. Do ČR vybíhá hřbet Sušiny (se Sušinou, 1322 m) a pohraniční hřbet s Malým Sněžníkem (1337 m). Tři polské rozsochy dosahují podstatně nižších výšek (nejvyšší hory jsou Šredniak 1210 m a Czarna Góra 1205 m).

Po vrcholech hřbetů Králického Sněžníku probíhá státní hranice. Nebylo tomu vždycky tak. Vždy se tam stýkaly hranice tří zemí – království Českého, markrabství Moravského a hrabství Kladského, jenomže ty všechny až do roku 1742 patřily k jednomu státnímu útvaru, k české koruně. V té době, kdy se tam stýkaly hranice tří feudálních panství, šlo pánům hlavně o majetek a bezprostřední užitek, a ten nepřístupný zalesněný horský terén neskýtal vlastně žádný. Hlavně asi šlo o lov pstruhů a lososů v horských bystřinách. A tak tu hranice byly dost neustálené a prakticky neoznačené. Vše se změnilo po vratislavském míru v roce 1742, když Kladsko připadlo Prusku.

Rakousko a Prusko byly tehdy státy zneprátelené a v 18. století spolu víckrát bojovaly o sporné území Slezska a Kladska. Lesy pohoří Králického Sněžníku byly určeny jako „hraniční defenzivní lesy“ a nesměly se v nich dělat podstatnější zásahy, například mýcení. Hranice probíhaly po hlavním evropském rozvodí, ale přesně vytyčeny nebyly. Ještě v roce 1813 se pruský král Vilém pohoršoval nebo aspoň divil, že na vrcholu Králického Sněžníku není hraniční kámen (SCHULZ, 1984). Hraniční sloup tam byl, u něho právě astronom David určoval v roce 1796 zeměpisnou polohu, ale byl dřevěný. Podobný sloup je zřejmě zakreslený na vrcholu na Scultetově mapě z první pol. 17. stol. Kámen označující styk tří zemí s nápisy K.B., M.M. a G.G. byl zřejmě osazen až později. Hranice mezi Moravou a Čechami nebyly tak důležité. V oblasti Horní, Dolní a Velké Moravy je tvořil horní tok řeky Moravy. A tak sousedi na obou stranách toku, kteří si navzájem viděli do oken, patřili každý jinam – jeden příslušel ze správního hlediska do Prahy, druhý do Brna.

Když se Rakousko po neúspěšných válkách chtít nechť smířilo se ztrátou většiny Slezska, napětí na hranicích se zmírnilo. Zhoustlo zase v třicátých letech 20. století, kdy byly stále zřej-

Pohled od Červeného Potoku ke Králickému Sněžníku. Pohled odeslaný r. 1935.

Králický Sněžník se Švýcárnou a Lichtenštejnskou chatou od jihozápadu. Pohled odeslaný r. 1938.

*Pohled na horní konec Králíků,
v pozadí pohraniční hřbet
Králického Sněžníku s Klepým.
Odeslán r. 1927.*

*Centrum Králíků,
Králický Sněžník a Klepý.
Pohled z třicátých let.*

mější agresivní záměry nacistického Německa vůči Československu. Československá vláda na to reagovala v roce 1936 vyhlášením pohraničního pásma do 25 km od hranic, v němž platila určitá omezení zvláště pro cizí státní příslušníky, a zahájením stavby opevnění. Očekával se i útok přes masív Králického Sněžníku, a tak nejen v podhůří, ale přímo na hřbetě Sušiny se horečně budovaly betonové obranné objekty. Příznačná je poznámka v turistickém průvodci z roku 1938: „Za nynějších napjatých poměrů je třeba velké opatrnosti. Každé i sebe menší překročení hranic má neblahé následky.“ Ale také po druhé světové válce, když už jsme v oblasti Králického Sněžníku hraničili s Polskem, byla období, kdy i malé překročení hranic mělo pro naše turisty neblahé následky. V současné době nejsou s překročením hranic problémy, doporučuje se ale mít s sebou pas nebo občanský průkaz

Ráz každého pohoří, ale vůbec každého kraje, určují do značné míry horniny, které je budují. Králický Sněžník z největší části budují ruly. Říká se jim sněžnické ruly nebo ruly sněžnického typu. Jsou většinou šedé, jen zřídka růžové nebo červené, středno - nebo hrubozrnné. Mají málo slíd a proto jsou pevné, jejich rozpad je deskovitý nebo

1007. Sommerfrische Wilhelmsthal mit Schneeberg 1425 m

*Vrchol Králického Sněžníku od Boleslawowa (dříve Wilhelmsthal).
Pohled odeslán r. 1934.*

*Rozhledna na Králickém Sněžníku
od severu, z tzv. Sněžnické silnice.
Pohled vydaný v Kladsku,
odeslaný v roce 1939.*

*Králický Sněžník od východu
(od Paprsku).
Pohled odeslaný v roce 1940.*

pravoúhle kvádrovitý. Přirozeně vzniklé kameny v kamenných mořích a svahových uloženinách jsou nebo byly celkem bez úpravy vhodné na stavby zdí a zídek a také na stavby agrárních hald a valů, které v oblasti Malé Moravy, Skleného a Vojtíškova jsou nejlépe a nejdůkladněji postavené v celé České republice a ve své dokonalosti mají nepochybně světové parametry. Jenom podřízeně probíhají pohořím pruhy jiných hornin, které patří k tzv. sérii stroňské. K nim patří granátické svory, amfibolity a zejména krystalické vápence (mramory). Tak zvaný sněžníkovský mramor se po staletí těžil u Velké Moravy jako dekorační kámen na ušlechtilé a leštěné kamenické výrobky. Ještě proslulejší byl a je mramor z polské strany od obce Kletna s obchodními názvy růžová, zelená a bílá Marianna. Ve vápencích stroňské série se vytvořily i pozoruhodné krasové jevy. Na naší straně to jsou zejména jeskyně Tvarožné díry, známé už v 17. století, a četné ponory a vyvěračky v oblasti Velké Moravy. Na polské straně je prvořadou turistickou atrakcí jeskyně Medvědí s chodbami 2 km dlouhými, naleziště množství kostí vyhynulých savců, jeskynních medvědů a lvů i drobnějších zvířat. Fascinující je představa, že v hloubce v dutinách vápence proudí podzemní toky, z nichž

Vrchol Králického Sněžníku od lovecké chaty pod Podbělkou. Pohled z třicátých let.

Z Vlaštovčích kamenů přes kamenná moře k rozhledně. Pohled z třicátých let.

Vrchol Králického Sněžníku od jihozápadu. Pohled vydaný po roce 1945.

*Vrchol Králického Sněžníku a nejhořejší tok Moravy od jihozápadu.
Vydal Čuda v Holicích po roce 1945.*

nejméně jeden „nerespektuje“ evropské rozvodí a z polské Medvědí jeskyně teče k nám do povodí Moravy, jak prozradily kolorační experimenty v letech 1982 - 83.

V pohoří Králického Sněžníku je i mnoho skalních útvarů, z nichž nejrozsáhlejší jsou Vlačstovčí kameny asi 1 km od někdejší rozhledny na vrcholu Králického Sněžníku. Pod nimi jsou rozsáhlá balvanová a kamenná moře, ta jsou ale i na mnoha jiných místech. Zvláště svahy v údolí Prudkého potoka jsou přímo posety kameny, balvany a několikametrovými bloky. Prudký potok má na svém horním toku i množství kaskád, na ty ale nejsou chudé ani další zdejší bystřiny.

Celé pohoří v podstatě pokrývají lesy, převážně smrkové (z 84%), které se postupně nahrazují vhodnějšími smíšenými porosty. Smrky jsou i na horní hranici lesa, kde sousedí s alpínskými holemi. Hranice lesa probíhá v nadmořské výšce cca 1300 – 1325 m, bezlesí je tedy jen na temeni Králického Sněžníku, u nás asi na ploše 35 hektarů. Ve vrcholových partiích pohoří je i několik menších rašelinišť, zvláště v oblasti Sušiny a Podbělky a v pramených oblastech Malé Moravy a Prudkého potoka.

Největší přírodní pozoruhodností Králického Sněžníku je